

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. ОРШИЛ	3
БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
2.1. Төслийн нэр	4
2.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч	4
2.3. Төслийн байршил	4
2.4. Хүчин чадал.....	6
2.5.Химийн бодисын хэрэглээ	6
2.6.Энгийн тэсрэх бодисын үйлдвэр	7
2.7.Тэсрэх материалын агуулах	8
2.8.Захиргаа аж ахуйн барилга	8
2.9.Үйлдвэрийн лаборатори	9
БҮЛЭГ 3. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	11
3.1.Газрын гадарга, байр зүй.....	11
3.2. Уур амьсгалын онцлог.....	11
3.3. Усан орчин	11
3.4. Хөрс.....	12
3.5. Ургамал.....	12
3.6. Амьтан.....	12
3.7. Нийгэм эдийн засаг	12
БҮЛЭГ 4. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	14
БҮЛЭГ 5. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	15
БҮЛЭГ 6. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	16
6.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	16
6.2. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	20
6.3. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	20
6.4. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	21
6.5. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	24
6.6. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	25
6.7. Олон нийтэд тайлагнах хуваарь, төлөвлөгөө.....	27
6.8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	28
2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ	31
НИЙТ ЗАРДАЛ	31
ДҮГНЭЛТ	32
АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ	33

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл	4
Хүснэгт 2. Талбайн цэгүүдийн солбилцол.....	4
Хүснэгт 3. Нийт хүчин чадал.....	6
Хүснэгт 4. Хэрэгцээнд шаардагдах химийн бодисын хэмжээ, эх үүсвэр	7
Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	16
Хүснэгт 6. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	20
Хүснэгт 7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	21
Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	24
Хүснэгт 9. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	25

Хүснэгт 10. Олон нийтэд тайлагнах, танилцуулах төлөвлөгөө.....	27
Хүснэгт 11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	28
Хүснэгт 12. 2023 оны БОМТ-нд зарцуулах нийт зардал.....	31

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын байршлын зураг.....	5
Зураг 2. “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын харагдах байдал.....	6
Зураг 3. Энгийн тэсрэх бодисын үйлдвэрлэлт.....	8
Зураг 4. Тэсрэх материал, түүхий эдийн агуулах.....	8
Зураг 5. Аж ахуйн хэсгүүд.....	9
Зураг 6. Үйлдвэрийн хяналтын лаборатори.....	10
Зураг 7. Тусгайлан тоноглогсон туршилтын талбай.....	10

БҮЛЭГ 1. ОРШИЛ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

“Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ)-ний үндсэн зорилго нь төслийг хэрэгжүүлэх явцад үүсэх бүхий л сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг төслийн хэрэгжилтийн хүрээнд авч үзэн, холбогдох зардлыг бодитоор төлөвлөх, улмаар энэхүү төлөвлөгөөг төсөл хэрэгжүүлэгч дагаж мөрдсөнөөр байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын үүргээ хангах нөхцөлийг бүрдүүлэх юм.

БОМТ-ний тайлан боловсруулах аргачлал:

“Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тайланг боловсруулахдаа байгаль орчин, аялал жуучлалын сайдын 2019 оны 10 дүгээр сарын 29 –ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан аргачлалын дагуу энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах хуваарь зэрэг ажлууд багтсан бөгөөд төсөл хэрэгжүүлэгч нь жил бүрийн 11 дүгээр сарын 01-ны дотор тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, дараа оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний төслийн хамт холбогдох байгууллагад хүргүүлж байх зайлшгүй шаардлагатай болно.

“Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын төслийн БОМТ-нд 2023 онд нийт **16,266,000** төгрөг зарцууллаа.

БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Хүснэгт 1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

№	Үзүүлэлтүүд		
1	Аж ахуйн нэгжийн нэр		“Мастер майнинг сервис” ХХК
2	Регистрийн дугаар		5889782
3	Төслийн нэр “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын төсөл		
4	Төслийн	Нийслэл/Хот/ Аймаг	Улаанбаатар хот
5	байршил	Сум/Дүүрэг	Багахангай дүүрэг, 2-р хороо
6	Газар ашиглалтын зориулалт		
7	Аж ахуйн	Аймаг/Хот	Улаанбаатар хот
8	нэгжийн	Сум/Дүүрэг	Хан-уул дүүрэг
9	хаяг	Баг/Хороо	15-р хороо, Эм Эн Эс Бюлдинг ХХК-ийн байр
10	Захирлын	Нэр	Захирал Б.Баярбат
11	хаяг	Гар утас	976-88889094

2.1. Төслийн нэр

“Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын төсөл

2.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч

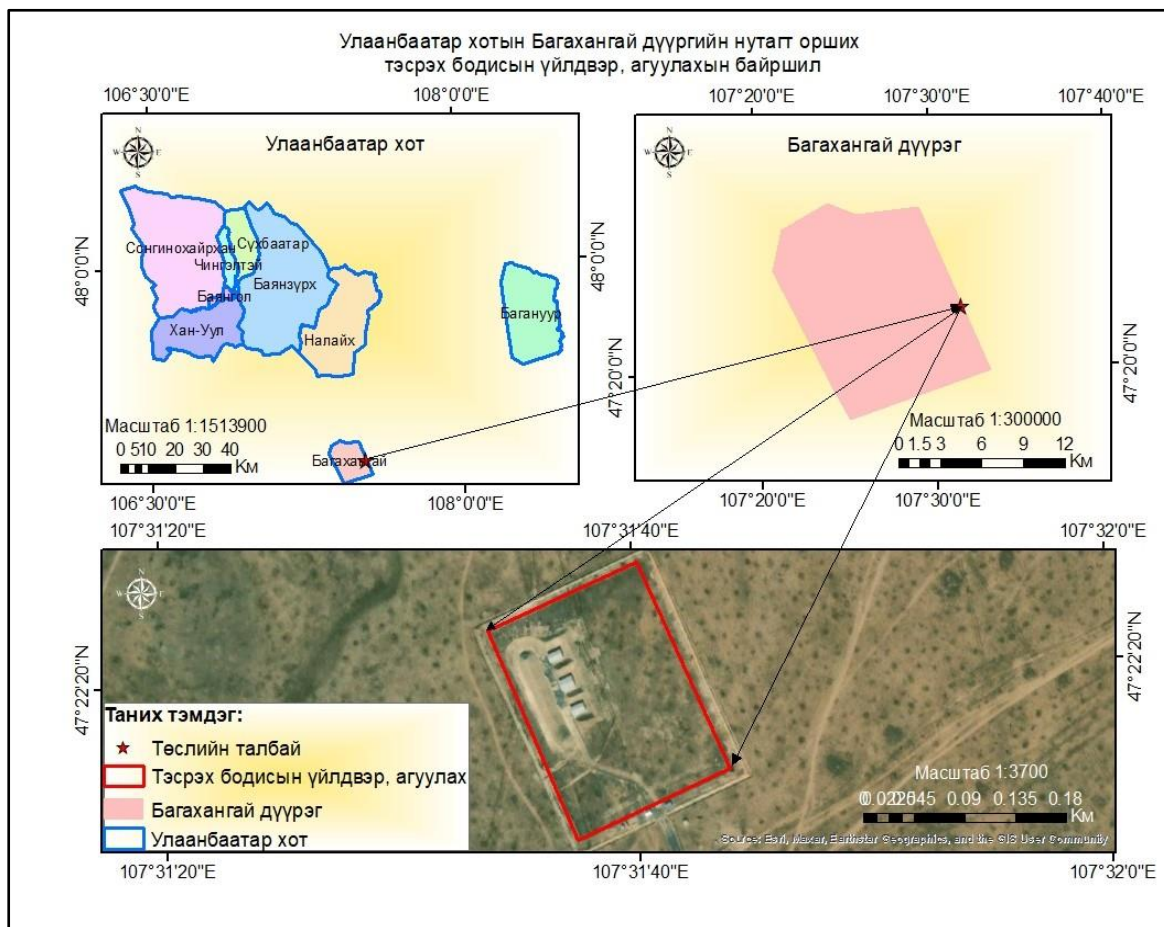
“МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК

2.3. Төслийн байршил

Үйлдвэр, агуулахын талбай нь Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 90 км, Багахангай дүүргээс зүүн зүгт 3км зайд байрлалтай байна. Тус талбайн булангийн цэгийн солбицолыг хүснэгтээр үзүүлээ.

Хүснэгт 2. Талбайн цэгүүдийн солбилцол

№	Уртраг			Өргөрөг		
	Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд
1	107	31	33.62	47	22	21.32
2	107	31	40.02	47	22	23.13
3	107	31	43.73	47	22	17.21
4	107	31	37.19	47	22	15.32

Зураг 1. “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын байршлын зураг

Зураг 2. “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын харагдах байдал

2.4. Хүчин чадал

Уурхайн зориулалттай тэсрэх бодисын үйлдвэрийн хүчин чадлыг төсөл захиалагч байгууллагын техникийн даалгавар, одоогийн бэлтгэгдэж байгаа болон хүлээгдэж байгаа зах зээлийн багтаамж, төсөл хэрэгжүүлэгчийн ханган нийлүүлэлт хийж буй гэрээт байгууллагуудын хэрэгцээнд тулгуурлан тодорхойлсон болно. Мөн тус үйлдвэр агуулахын цогцолборын талбайд тэсрэх бодис тэсэлгээний хэрэгслийн агуулахуудыг барьж байгуулсан ба нэмэлтээр түүхий эдийн 2 агуулахыг тус бүр 300 тн хүчин чадалтайгаар барихаар төлөвлөж байна.

Хүснэгт 3. Нийт хүчин чадал

№	Үйлдвэрүүд	Хэмжих нэгж	Хүчин чадал
1	Энгийн найрлагат тэсрэх бодис /АНФО/ үйлдвэр	тн/жил	5000
2	Түүхий эдийн агуулах	тн	60
3	Тэсрэх бодисын агуулахын багтаамж	тн	13
4	Тэсрэх хэрэгслийн агуулахын багтаамж	тн	13
5	Тэсэлгээний өдөөгчийн агуулахын багтаамж		17

2.5.Химийн бодисын хэрэглээ

Тэсрэх бодисын үйлдвэрийн технологит доорх нэр төрлийн химийн бодисуудыг ашигладаг. Аммоны нитрат (аммиакийн шүү), дизелийн түлш, хөнгөн цагааны нунтаг

зэрэг химийн бодисыг үйлдвэрийн технологийн үйлдвэрлэл буюу бүтээгдэхүүний найрлагын түүхий эд байдлаар ашигладаг.

Хүснэгт 4. Хэрэгцээнд шаардагдах химийн бодисын хэмжээ, эх үүсвэр

№	Монгол нэр	Олон улсын нэр	Томьёо	Нийлүүлэлт	Хэмжээ
1	Аммиакийн шүү	Ammonium nitrate	NH4NO3	Импортоор	4700 тн
2	Дизелийн түлш	Diesel fuel	-	Дотоодын зах зээл	308 тн
3	Хөнгөн цагааны нунтаг	Aluminium	Al	Импортоор	50 тн
4	Ашигласан тос	Oil	-	Дотоодын зах зээл	50 тн

2.6.Энгийн тэсрэх бодисын үйлдвэр

Энгийн найрлагатай тэсрэх бодисын үйлдвэр нь жилд 5000тн тэсрэх бодис үйлдвэрлэх хүчин чадалтай байх бөгөөд үйлдвэрийн Tread T-1 маркийн тоног төхөөрөмжийг 10x8 метр хэмжээтэй сэндвичэн барилгад суурилуулахаар төлөвлөсөн ба үйлдвэрийн байр дотор 10 м³ багтаамжтай дизель түлшний танкийг хамт байрлуулахаар төлөвлөж байна.

Тус үйлдвэрийн байршлыг сонгохдоо үндсэн түүхий эд аммиакийн шүүний агуулахтай харьцангуй ойр байрлуулахаар төлөвлөсөн ба мөн бэлэн бүтээгдэхүүн хадгалах агуулах хүртэлх зайг агуулахын аюулгүйн зайг үндэслэн тооцсон. Үйлдвэр нь энгийн тэсрэх бодисыг тухайн газрын чулуулгийн хатуулаг, орчны шинж чанарт тохируулан Энгийн буюу "ROCK MASTER", Хүчитгэсэн буюу "ROCK MASTER-X", гэсэн 2 төрлөөр үйлдвэрлэж, полиэтилен дотортой, полипропилен гадартай давхар уутанд 25 кг-аар шуудайлан савлаж байна.

Зураг 3. Энгийн тэсрэх бодисын үйлдвэрлэлт

2.7.Тэсрэх материалын агуулах

Үйлдвэрийн агуулахууд нь түүхий эд, туслах материалын, импортын эмульсийн тэсрэх бодисын, тэсрэх хэрэгслийн, бүтээгдэхүүний (ANFO) гэж ангилагдах бөгөөд агуулахын хамгийн их багтаамж нь (аммиакийн шүү орохгүйгээр)-60 тн, тэсрэх бодис-50 тн, тэсэлгээний хэрэгсэл-26 тн хадгалах хүчин чадалтай.

Багахангайн тэсрэх бодис, түүхий эд материалын агуулахуудыг ТААНД-ийн шаардлагын дагуу тоноглон бөгөөд эдэлбэрийн зүүн хэсгийг шороон далангаар тусгаарлан, аянга зайлуулагчаар аянгаас хамгаалсан хоёр хоёроор нь зэрэгцүүлэн барьсан агуулахуудад хадгалдаг.

Зураг 4. Тэсрэх материал, түүхий эдийн агуулах

2.8.Захиргаа аж ахуйн барилга

Тус үйлдвэр агуулахын талбайд оффисын болон ажиллагсадын хувцас солих, түр амрах, ажлын хурал хийх, лабораторийн өрөө гэх хуваалт хийгдсэн өрөөнүүдийг ашиглахаар төлөвлөсөн. Үйлдвэр агуулахын цогцолбор нь харьцангуй гар ажиллагаа багатай тул үйлдвэрт ажиллах хүний нөөц үүнийг дагаад цөөн байна. Тиймдээ ч ажилчдын хувцас солих өрөө болон захиргааны ажилчдын оффисыг нэг барилгад багтаан барьж байгуулахаар төлөвлөөд байна.

Мөн үйлдвэрийн байр, бэлэн бүтээгдэхүүний болон түүхий эдийн агуулах, оффисын барилга зэрэг шаардлагатай газруудад 12 ширхэг хяналтын камер байрлуулан интернетийн сүлжээтэй байрлалаас 24 цагийн турш хянаж байна.

Зураг 5. Аж ахуйн хэсгүүд

2.9. Үйлдвэрийн лаборатори

Лаборатори нь энгийн найрлагатай тэсрэх бодисын суурин үйлдвэр агуулахын цогцолборт ажилчдын оффисын байрны хажууд зэрэгцээгээр байгуулах ба 40 тн-н контейнерийг лабораторийн зориулалтаар тохижуулж тоноглон ашиглана.

Лабораторийн байр нь агаар сэлгэгчээр тоноглогдсон байх ба байгалийн гэрэлтүүлэг сайтай байхаар цонх гаргасан байна. Лаборатори нь үйлдвэрлэлийн процесс, түүхий эдүүдийн шинж чанар болон үйлдвэрийн бэлэн бүтээгдэхүүн тэсрэх бодисын шинж чанарын үзүүлэлтийг хянах зориулалттай.

Үйлдвэрийн технологийн оператор нь анхдагч түүхий эд болон эцсийн бүтээгдэхүүн тэсрэх бодисын шинж чанарын үзүүлэлтэнд хяналт тавьж туршилт шинжилгээний ажлыг гүйцэтгэж байх ба лаборатори нь үйлдвэрийн үйл ажиллагаатай уялдаж ажиллана. Лабораторит дараах шинжилгээнүүд хийгдэнэ. Үүнд:

- Тэсрэх бодисын шингээх чадварыг тодорхойлох,
- Мөхлөгийн бүтцийг тодорхойлох,
- Нягтыг тодорхойлох,
- Бутрамтгай чанарыг тодорхойлох,
- Чийглэг тодорхойлох.

Лабораторийн байранд нэг химич инженер үйлдвэрийн ажиллах цагийн хуваарийн дагуу ажил гүйцэтгэх ба үйлдвэрээс гарах тэсрэх бодист хийх шинжилгээ болон түүнд орж буй түүхий эдийн шинж чанарт байнгын хяналт шалгалт хийж ажиллана.

Лаборатори нь тэсрэх бодисын шинж чанар болон түүхий эдүүдийн хяналтын шинжилгээг тогтмол явуулах ба угаалтуур болон дараах тоног төхөөрөмжийн иж бүрдэл бүхий лабораторийн ширээ суурилагдана.

Зураг 6. Үйлдвэрийн хяналтын лаборатори

Үйлдвэрээс гарсан бүтээгдэхүүн /тэсрэх бодис/-ийн туршилтын ажлыг явуулахдаа зориулалт бүхий тусгайлан зассан далан болон хашаагаар хүрээлэгдсэн талбай бүхий цэгийг байгуулна. Энд тэсрэх бодисын чанар, тэсрэлтийн хүч зэргийг тодорхойлох туршилтын бага хэмжээний тэсэлгээ хийгдэх тул энэ нь үйлдвэрийн бүс дэх онцгой объектуудын нэг юм.

Туршилтын талбайд 3м радиустай, өндөр нь 3м хэмжээтэй ёмкостыг хагас далдлан булж дотоод орон зайд нь газрын гадаргатай ижил түвшинд хүртэл нь шороогоор дүүргэх ба ёмкостыг агаарын цохилтын долгион, дуу чимээ гадагшилж байхаар хэд хэдэн дээш харсан яндан гарган нүхлэнэ. Туршилтын талбай нь шалган нэвтрүүлэх байрнаас 60 метр зайд, Аммиакийн шүүний агуулахаас-150 метр, ТБ-ын агуулахаас 115 метрийн зайд байрлана. Тус объектийг дараах байдалтайгаар байгуулахаар төлөвлөж байна.

Зураг 7. Тусгайлан тоногдсон туршилтын талбай

БҮЛЭГ 3. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

3.1. Газрын гадарга, байр зүй

Улаанбаатар хот нь Монгол орны физик газар зүйн мужлалаар Хангай Хэнтийн уулархаг их мужийн хэсэгт байрладаг байна.

МУ-ын нийслэл Улаанбаатар хот нь 1.3 сая хүн амтай. Улаанбаатар хот нийт 4,700 квадрат км (Монгол улсын нутаг дэвсгэрийн 0.3%) талбайтай бөгөөд 9 дүүрэгт хуваагдаж тэдгээр дүүрэг нь цаашдаа 152 дэд дүүрэг (хороо)¹ буюу хороо болж хуваагддаг. Хороо нь хэсгүүдээс бүрддэг.

Нийслэлийн хотын хамгийн өмнө захын цэг нь Төв аймгийн Сэргэлэн сумтай хиллэж байгаа хойд өргөрөгийн 47°37'30", зүүн уртрагийн 107°18'54"–ын солбицолд, баруун захын цэг нь Төв аймгийн Баянчандмань, Батсүмбэр сумтай хиллэж байгаа зүүн уртрагийн 107°23'12", хойд өргөрөгийн 48°16'42"–ын солбицолд, хойд захын цэг нь Төв аймгийн Батсүмбэр сумтай хиллэж байгаа хойд өргөрөгийн 48°16'00", зүүн уртрагийн 106°27'–ын солбицолд, зүүн захын цэг нь Төв аймгийн Эрдэнэ сумтай хиллэж байгаа зүүн уртрагийн 107°37'24", хойд өргөрөгийн 47°53'–ын солбицолд оршино.

3.2. Уур амьсгалын онцлог

Нарны цацраг: Төслийн район орших бүс нутаг нь уртрагийн дагуу сунаж тогтсон хойноос өмнө рүү цацраг, нарны гийгүүлэл нэмэгддэг зүй тогтолтой. Бүс нутагт дунджаар хэвтээ гадаргад 4686 мДж/м², шууд цацраг 2621 мДж/м² ирнэ. Нарны цацрагийн дулааны баланс жилдээ 1657 мДж/м² байх бөгөөд өвлийн саруудад -23 - -31 мДж/м² алдагдалтай, бусад саруудад эерэг илүүдэлтэй байна.

Агаарын температур: Эх газрын эрс тэс уур амьсгалын нөхцөлөөс шалтгаалан өвөл нь харьцангуй хүйтэн, зундаа халуун байдаг. Сарын дундаж температур 1 дүгээр сард -27.4°C ба 7 дугаар сард 17.1°C байдаг. Хамгийн өндөр температур 7 дугаар сард 39°C хүрч, 1 дүгээр сард -40°C хүрч хүйтэрдэг байна.

Агаарын чийгшил: Төслийн талбайд жилийн дундаж харьцангуй чийгшил 70-75% хүрч хамгийн хуурай хаврын улиралд 45-55% байна. Энэ бүс нутагт хуурай өдөр тохиолдож байхад 30-40 өдөр 80%-иас илүү их чийгтэй байдаг. Хур тунадас жилдээ 350-450мм, зарим жил үүнээс ч их, мөн зарим жил бүр бага ордог онцлогтой. Хур тунадасны 95-97% нь дулааны улиралд 75-80% нь зуны 3 сард ордог ерөнхий зүй тогтолтой. Хур борооны хамгийн их эрчим 1.5мм/мин, дунджаар 0.02-0.04 мм хүрдэг нь усархаг бороотой гэсэн үг юм. Хур борооны төрөл аадар, зүс, шиврээгээр ялгагддаг боловч 1км² талбайд 6-8 удаа аянга ниргэлт өгч, 30-40 өдөр аянгатай, 60-70 цаг үргэлжилж (тах 130 цаг орчим) нэг аянга 105-230 минут үргэлжилнэ.

Салхи: Улаанбаатар хот орчимд салхины дундаж хурд 1.3-4.8 м/сек буюу 2.7 м/сек байдаг. Улирлын хувьд, салхины хурд хаврын улиралд 1.9-6.5 м/сек, өвлийн улиралд 0.7-2.8 м/сек, бусад улиралд 1.2-5.5 м/сек тус тус байдаг байна.

Хур тунадас: Чингэлтэй дүүрэгт сарын дундаж хур тунадас 296 мм ба 274 мм тус тус байдаг байна. Өндөр уулсын бүс нутагт хур тунадас 403 мм хүрдэг байна.

2.3. Усан орчин

Гадаргын ус: Улаанбаатар хот нь гадаргын ус зүйн сүлжээний хувьд Хойд мөсөн далайн ай савын Туул голын сав газарт оршино. Улаанбаатар хотоор Туул гол урсан

өнгөрдөг. Төслийн талбайн ойр орчимд хамгийн ойр оршиж байгаа нь Сэлбэ гол юм.

Газрын доорх ус: Тухайн бүс нутгийн шинж төрхтэй гидрогеологийн нөхцөлийг илэрхийлж буй газрын доорхи усны тархалт, бүрэлдэн тогтолтын ерөнхий байдал болон геологийн тогтоцын өвөрмөц онцлогыг үндэслэн, судалгааны дэвсгэр талбайн хүрээнд гидрогеологийн давхарга зүйн хувьд дараах биеэ даасан уст үе давхарга, газрын доорхи усны бусад хуримтлал, бөөгнөрлийг ялгаж байна. Үүнд:

1. Аллювийн гарал үүсэлтэй орчин үеийн сэвсгэр хурдасны зузаалаг дахь уст үе давхарга.
2. Доод-дунд девоны настай бялхмал-тунамал чулуулгийн массив дахь алаг цоог тархалттай газрын доорхи ус.

2.4. Хөрс

Улаанбаатар хот нь Монгол орны хөрс-газарзүйн мужлалын хувьд Хангайн их мужийн өндрийн бүсшилтэй нутгийн Хэнтийн дэд бүсийн хүрээнд Хэнтийн төвийн хөрсний тойрогт хамаарагдана (Үндэсний атлас, 2009).

2.5. Ургамал

Судалгааны талбай нь ургамал газарзүйн мужлалаар Евро-Азийн хээрийн их муж, Дагуур Монголын (Төв Азийн) дэд их муж, Дагуур-Монголын уулын ойт хээрийн муж, Орхон-Сэлэнгийн дэд мужид хамаарагдана (БНМАУ-ын үндэсний атлас, 1990 он).

2.6. Амьтан

Амьтны аймгийн хувьд Улаанбаатар хот орчмын нутаг дэвсгэрийн хэсэгт амьтны аймгийн төрөл зүйл аль хэдийн байгалийн нутагшил, шилжих хөдөлгөөн нь бүрэн алдагдаж зөвхөн хот сууринд амьдардаг цөөн тооны хөхтөн, шувуу зэрэг амьтад байгаа болно. Энэ нь Улаанбаатар хотын ойр орчмын хүн амын нягтшил, аж ахуйн хөгжил, замын хөдөлгөөнтэй холбоотой. Тухайлбал шувуудын дотроос тоо толгойн хувьд оронгийн (*P.domesticus*) ба хээрийн (*P.montanus*) бор шувуу, хөхвөр тагтаа (*C.livia*), Сохор элээ (*Milvus migrans*), Шаазгай (*Pica pica*), Улаан хошуут (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*), Хар хэрээ (*Corvus corone*), Хон хэрээ (*Corvus corax*) арай илүүтэй үзэгдэнэ. Хөхтний дотроос дагуур зурам, хэргэлзий оготно, үлийн цагаан оготно, гэрийн хулгана нутагшиж байна. Шавьжийн ангиас голдуу төрөл бүрийн цохын овог тааралдана.

2.7. Нийгэм эдийн засаг

Багахангай нь Улаанбаатар хотын 9 дүүргийн нэг юм. 2 хороодод хуваагддаг. Хүн ам нь 2008 оны байдлаар 3,864 бөгөөд 140.0 км² газар нутагтай.

Багахангай дүүрэг нь анх 1989 онд Улаанбаатар хотын Багахангай хороо болон байгуулагдаж, улмаар нийслэлийн алсагдсан дүүрэг болон өргөжиж, засаг захиргааны 2 хороотой 750 шахам өрхийн 3645 хүн амтай. Нийт малын тоо 10774.

Багахангай дүүрэг нь монгол улсын нийслэл Улаанбаатраас зүүн урагш 90км-т, далайн түвшнээс дээш 1614 метр өргөгдсөн 14 мянган км² нутаг дэвсгэртэй, баруун хойд талаараа Төв аймгийн Сэргэлэн сум, зүүн болон урд талаараа Баян сумтай хил залган оршдог. Нийслэлийн алслагдсан дүүргүүдийн нэг юм.

Тус дүүрэгт төсөвт байгууллага 14, нийслэлийн өмчийн үйлдвэрийн газар 4, ХХК11, хоршоо 2, нөхөрлөл 2 нийт 33 байгууллага, аж ахуйн нэгж үйл ажиллагаа явуулж, татварын төвлөрсөн болон орон нутгийн төсвийн төлөвлөгөөг бүрдүүлж байна.

Багахангай дүүрэг нь Улаанбаатар хоттой 107 км төмөр замаар, 90 км хатуу хучилттай хар замаар холбогдсон бөгөөд төмөр замын өртөөнд төмөр замаар жилдээ 15,0-16,4 тонн ачаа тээвэрлүүлж, транзит ачаа 3.7-4.1 сая тонныг дамжин өнгөрүүлж дунджаар сая орчим зорчигч дайран өнгөрдөг 2-р зэрэглэлийн өртөө юм.

Дүүргийн эрчим хүчний гол эх үүсвэр нь цахилгаан эрчим хүч бөгөөд төвийн эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнд холбогдсон 35.0 кв-ын 200.0 км урт цахилгаан дамжуулах шугамтай, 2500 квт-ын хүчин чадалтай 4-н дэд станц эзэмшин эрчим хүчээр жилдээ 160 сая төгрөгийн борлуулалт хийж байна.

БҮЛЭГ 4. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл:

- Газрын гадарга эвдэрч талхлагдах,
- Газрын гадаргын эвдрэл үүсэх,

Хог хаягдлаас үүсч болзошгүй сөрөг нөлөөлөл:

- Ахуйн хог хаягдал, бохир ус, бие засах газрын ашиглалтаас үүсэх орчны бохирдлын нөлөө,
- Хог хаягдлыг ил задгай хаяснаас үүсэх орчны бохирдол,
- Газар ашиглалтаас үүсэх орчны бохирдлын нөлөө,

Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл:

- Газар шорооны ажил, тэсрэх материал зөөх, тээвэрлэх үед үүсэх тоосны бохирдлын нөлөө,
- Салхитай үед агаарт тоосонцор үүсэх,
- Техник тоног төхөөрөмжөөс гарах дуу шуугиан,
- Тээврийн хэрэгслийн яндангаас үүсэх утаа хий тортог,

Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл:

- Усны хэрэглээ,
- Унд ахуйн усыг зориулалтын саванд хадгалаагүйгээс ус бохирдох,
- ШТМ асгарч хөрсөнд нэвчиж гүний усыг бохирдуулах,

Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл:

- Ахуйн хаягдлаар хөрс бохирдох,
- Хөрсний эвдрэл үүсэх,
- Хөрсний элэгдэл, үржил шимийн доройтол үүсэх,
- Хөрс химийн бодисоор бохирдох,
- ШТМ асгарч хөрс бохирдох,
- Үйлдвэр болон агуулахын суурь хэсгийн хөрсөн бүрхэвч нөлөөлөлд өртөнө,

Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл:

- Үйлдвэр, агуулахын суурийн хэсгийн ургамлан бүрхэвч устаж үгүй болох, үйлдвэрээс гарах тоос нь орчны ургамлан бүрхэвчийн бүтцэд нөлөөлж улмаар доройтол үүсгэх,
- Агаарын бохирдлын эх үүсвэр болж байгаа учир ургамлан бүрхэвчид дам нөлөөлөл үзүүлнэ,
- Ахуйн хаягдал хадгалах сав нь ургамлан бүрхэвчийг доройтуулна.

Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл:

- Ажилчдын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үүсэх,
- Ажилчид хөдөлмөрийн хүнд нөхцөлд ажиллах,
- Ажилчид тэсрэх бодисын аюулгүй ажиллагааны заавачрилгааг өггөхгүй байх,
- Химийн бодисонд хордож эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх.
- Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг үйл ажиллагаандаа авч хэрэгжүүлэхгүй байх.

БҮЛЭГ 5. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Энэхүү байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө /БОХТ/ нь төлөвлөж буй төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүн амд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээнүүдийг шаардагдах хөрөнгө зардал, хугацаа, давтамж, баримтлах дүрэм журам, стандартуудын хамт нэгтгэн үзүүлж буй төслийг хэрэгжүүлэгч “Мастер майнинг сервис” ХХК-иас заавал хэрэгжүүлж, мөрдөж ажиллах ёстой баримт бичиг юм.

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө нь тухайн төслөөс байгаль орчинд учруулах гол нөлөөлөл болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг тодорхойлж түүнд шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгадаг.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь албан ёсны баримт бичиг бөгөөд байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглах болон байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах талаар авч хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөө юм. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллүүдийг бууруулах арга хэмжээ, шаардагдах хөрөнгө зардал, дагаж мөрдөх дүрэм журам, стандартуудыг нэгтгэн үзүүлсэн. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээнүүдийн товч тодорхойлолт бөгөөд жил бүрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг хянан үзэж, батлуулж байх шаардлагатай.

“Мастер майнинг сервис” ХХК нь тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн 11-р сарын 01-ны дотор төсөл хэрэгжүүлж байгаа аймаг, нийслэлийн байгаль орчны газарт хүргүүлж байх шаардлагатай.

Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тайланг БОАЖСайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн “БОМТ боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсруулж, холбогдох материалуудыг хавсаргалаа.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт

2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний ажлын гол зорилго нь “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын үйл ажиллагааны бүхий л үе шатыг хамрах ба төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг болзошгүй гол нөлөөлөл болон цаашид учруулж болзошгүй эерэг болон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, багасгах, төсөл хэрэгжиж буй нутгийн байгаль орчныг хамгаалахтай холбогдсон арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхэд оршино.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилтын хүрээнд дараахь арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

- Агаарын чанар, хөрсөн бүрхэвч, усан орчинд төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг багасгах, бууруулах, арга хэмжээ,
- Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд хяналт тавих, хугацаа, хариуцах эзэнг тогтоох,
- Дээрх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх явцад мөрдөх эрх зүйн баримт бичгийг дагаж мөрдөх,
- Шаардлагатай хөрөнгө зардлыг урьдчилсан байдлаар тооцож, доор дурдсан ажлуудыг хэрэгжүүлэх, тайлагнах.

БҮЛЭГ 6. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

6.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг /2023 он/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Газрын гадарга									
1	Газар ашиглалтыг зөв зохистой ашиглаагүйгээс үүсэх нөлөөлөл	Газар ашиглалтыг зөвхөн батлагдсан зураг төслийн дагуу явуулах	Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах	-	-	-	-	2023 он	-Газрын тухай хууль,
2		Газар ашиглах гэрээний дагуу газрыг зөв зохистой зохион байгуулах		-	-	-	-		
3		Газрын төлбөрийг цаг тухайд нь төлөх		-	-	-	-		
4		Үйлдвэрийн эзэмшил газрыг тогтмол цэвэрлэж байх, хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх	Хог хаягдал	-	-	-	-		
Агаарын орчин									
1	-Хог хаягдлаас үүсэх агаар орчны бохирдол, -Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ихсэх,	Ажлын байр, агуулах, зэрэг барилгуудын агааржуулалтын системийн хэвийн ажиллагааг хангах	Ажлын байр агааржуулалт	-	-	-	-	2023 он	-2010 MNS 4585:2007. Агаарын чанар. Техникийн шаардлага, -MNS 3383:1982. Агаар мандал.

	-Тээврийн хэрэгсэлийн яндангаас ялгарах утаа, хорт хий бодисуудаар орчны агаар бохирдох.	Хуурайшилт болон салхи ихтэй үед үйлдвэрийн зам талбайг услах	Үйлдвэр агуулахын зам талбай	-	-	-	Дотоод төлөвлөлтөөр	7 хоногт 2 удаа	Бохирдуулагчийн эх үүсвэрийг тодорхойлох, -MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга, -MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны тортогжилтын зөвшөөрөх дээд хэмжээ
2		Төсөл орчмоос гарч байгаа дуу чимээг стандартын түвшинд байлгах, давсан тохиолдолд эх үүсвэрийг тодорхойлж, багасгах арга хэмжээ авах.	Дуу чимээ	-	-	-	-	Тогтмол	
3		Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрийн тохиргоо үйлчилгээг тогтмол хийх, стандартын түвшинд байлгах	Тээврийн хэрэгсэл	-	-	-	-	Тогтмол	
4		Тээврийн хэрэгслийг жил бүр үзлэгт хамруулж, агаарын бохирдлын төлбөрийг төлөх, тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээг хийх.		-	-	-	Үйл ажиллагааны зардалд орсон	2023 он	
5		Тэсэлгээний бодисыг халаалтын хэрэгсэл, цахилгааны эх үүсвэрээс хол, нарны гэрэл шууд тусахааргүй нөхцөлд хадгалах.	Тэсэлгээний хэрэгсэл, тэсрэх бодис	-	-	-	-	Тогтмол	
6		Ахуйн хог хаягдлыг хөрс бохирдуулахаас сэргийлсэн зориулалтын сав, цэгт төвлөрүүлж, хөрсөнд алдагдахаас сэргийлэн сав,	Хог хаягдал	-	-	-	Хог хаягдлын төлөвлөгөөнд	2023 он	

		цэгийн тохижилт, засвар үйлчилгээг хийх.					тусгагдсан		
Усан орчин									
1	-Гүний усны нөөц хомсдох, -Саарал усыг	Үйлдвэрийн үерийн хамгаалалтын даланг засч сайжруулах	Үерийн хамгаалалт	-	-	-	1,500,000	2023 он	-Усны тухай хууль, -Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль -“Усан орчны чанарын үзүүлэлт” MNS 4586:1998,
2	цэвэршүүлж дахин ашиглах.	Унд ахуйн ус нөөцлөх зориулалтын сав байрлуулах	-	-	100,000	2	200,000	Тогтмол	
3	-Бохир усны нүх дүүрэх, халих, эвгүй үнэр үүсэхээс сэргийлэх.	Унд ахуйн усанд усны чанарын хяналтын шинжилгээ хийлгэж, унд ахуйн стандартад нийцүүлэх	Унд ахуйн ус	-	-	-	ОХШ-Хөтөлбөрт тусгагдсан	Улиралд 1 удаа	
Хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөг									
1	-Тээврийн хэрэгсэлийн шатах тослох материал асгарснаас хөрсөн	Тэсэлгээний бодисыг хүлээн авах, тээвэрлэх, хадгалах, түгээх, хэрэглэх үйл ажиллагааг шаардлагын дагуу зөв явуулаагүйгээс бодис алдагдаж, газрын гадарга болон хөрсийг бохирдуулах	Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч	-	-	-	-	Тогтмол	-Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд: MNS3298-91, -Хөрс-агрохимийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох: MNS3310-918, -MNS5850-2008, “ Хөрсний чанар, хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ”
2	бүрхэвчийг бохирдуулах, -Хөрс хатуу хог хаягдлаар бохирдох.	Үйлдвэр, агуулах орчмын зам талбайг засч тохижуулах	Зам талбай	-	-	-	2,000,000	2023 он	
3		Тэсэлгээний бодис тээвэрлэлтийн үед тогтсон нэг маршрутын дагуу тээврийн хэрэгслийг явуулах	Тээвэрлэлтийн зам	-	-	-	-	Тогтмол	
4		Тээврийн хэрэгслийн зам талбайн зорчих хэсэгт таних	Таних тэмдэг	-	-	-	500,000	2023 он	

		тэмдгийг сайжруулах, нэмэгдүүлэх							
5		ШТМ хөрсөнд асгарсан тохиолдолд нэн даруй саармагжуулах арга хэмжээ авах	ШТМ	-	-	-	-	Тогтмол	
6		Тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээг зориулалтын хатуу хучилттай талбайд хийх.	Тээврийн хэрэгсэл	-	-	-	-	Тогтмол	
7		Талбайн зориулалтын цэгээс бусад газарт хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх	Хог хаядал	-	-	-	-	Тогтмол	
8		Тэсэлгээний бодис, шатах тослох материалын хадгалалт, ашиглалтанд байнгын хяналт тавих	Тэсэлгээний бодис	-	-	-	-	Тогтмол	
Нийт							4,200,000		

6.2. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 6. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг /2023 он/	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Үйлдвэрийн газрын эргэн тойронд ногоон байгууламж бий болгох,	Үйлдвэрийн хашаанд мод тарьж, ногоон байгууламж бий болгох.	-	-	-	1,500,000	2023 онд	-MNS 6140:2010, Мод, сөөгний тарьц. Техникийн шаардлага, -MNS 5916:2008 “Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт” -MNS 5918:2008 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн ерөнхий шаардлага” -MNS 5978:2008 “Байгаль орчин, эвдэрсэн газрын техникийн нөхөн сэргээлт”
2	арчилж, хамгаалах, орчны тохижилт хийж сайжруулах	Үйлдвэрийн хашааны өнгө үзэмжийг сайжруулах.	-	-	-	500,000	2023 онд	
3	Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод бут тарих	Орон нутгаас огтоосон газарт мод тарих	-	-	-	2,000,000	2023 онд	
4	Мод бут, зүлэгжүүлэлтийн арчлалт хамгаалалт	Мод бут тарьсан газрыг арчлан хамгаалах, тордох, услах.	-	-	Дотоод төлөвлөлтөөр		2023 онд	
	Нийт					4,000,000		

6.3. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Үйлдвэрийн талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд ямар нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл ба археологийн олдвор илрээгүй учир түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө хийгдэхгүй.

6.4. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг /2023 он/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	-Болзошгүй аюул осол саатал гарах, техник технологийн шугам сүлжээний гэмтэл гарах, галын гэнэтийн аюул үүсэх. -Тэсрэх бодисын асгаралт, тээвэрлэлт зэргээс орчны бохирдол үүсэх.	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж	-	-	-	-	Тогтмол	-Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, -MNS 6010-2009 Гамшгийн холбогдолтой нэр томъёо тодорхойлолт, ерөнхий анги. -Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль.
2		Галын болон болзошгүй аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулах	Ажилчдад	-	-	-	500,000	2023 онд	
3		Ажлын байранд гал гаргахыг хатуу хориглосон анхааруулга тэмдэглэгээг шинэчилж сайжруулах	Анхааруулах самбар	-	-	-	300,000	2023 онд	
4		Тэсэлгээний бодистой холбоотой үйл ажиллагаа явуулах өрөө тасалгаа, агуулахад хоорондоо үл зохицох (хамтад нь хадгалж болдоггүй) бодисуудыг хамт хадгалахгүй байх.	Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах	-	-	-	-	Тогтмол	
5		Тэсрэх бодисын хадгалалт хамгаалалтын аюулгүй ажиллагааны дүрмийг сахих, алдагдах нөхцлөөс	-	-	-	-	-	Тогтмол	

		урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах хяналт байнга тавих						
6		Тэсэлгээний бодисын нэг агуулахад 500 тонноос, агуулахын доторхи нэг тасалгаанд 50 тонноос ихгүй бодис хадгалах ялангуяа шатамхай шингэнийг халаалтын хэрэгсэл, системээс хол, шууд нарны гэрэл тусахааргүй, үер усанд автахааргүй нөхцөлд хадгална	Тэсрэх бодис	-	-	-	-	Тогтмол
7		Ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны талаар сургалт зохион байгуулах	Ажилчдад	-	-	-	500,000	2023 онд
8		Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслэлээр (ажлын хувцас, өвөл, зуны гутал, хамгаалалтай нүдний шил, бээлий, чих бөглөгч г.м) хангах	Ажилчдад	-	-	-	1,000,000	2023 онд
9		Ажилчдад ослын үед цаг алдалгүй анхны тусламж үзүүлэх зорилготой анхны тусламж үзүүлэх эмийн санг бэлэн байлгах	Эмийн сан	-	-	-	300,000	2023 онд

10		“Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай” хууль, “Химийн хорт болон аюултай бодисыг импортлох, экспортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх худалдах журам”, “Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх ашиглах устгах журам”, зэрэг хууль, журам тогтоол дүрэм зэргийг нарийн баримталж ажиллах.	Ажилчид	-	-	-	-	Тогтмол	
Нийт							2,600,000		

6.5. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арилгах, арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг / 2023 он /	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ахуйн хог хаягдал	Үйлдвэр агуулахын талбайд ахуйн хатуу хог хаягдал хаях зориулалтын хогийн сав байрлуулах, сайжруулах, нэмэгдүүлэх	Хог хаягдал	ш	100,000	2	200,000	2023 онд	-Хог хаягдлын тухай хууль /2017.05.12/ - MNS 5344:2011. Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага
2		Ахуйн хог хаягдлыг цуглуулах савыг битүүмж сайтай хийх, салхинд хийсч тарахаас сэргийлэх, аль болох олон газарт байрлуулах		-	-	-	-	2023 онд	
3		Хог хаягдлын цэгийг хашаалах, тухай бүрт сайжруулах арга хэмжээ авах, гадна орчинд хог хаягдал тархахаас сэргийлэх		-	-	-	500,000	2023 онд	
4		Хог хаягдлын гэрээг орон нутагтай байгуулж, тогтмол тээвэрлүүлэх	Хог хаягдлын гэрээ	-	30,000	12	360,000	Сар бүр	
5	Шингэн хаягдал	Нэвчилт явагдахааргүй битүүмжлэл бүхий цооног саванд бохир усыг хуримтлуулж, тухай бүрт соруулах	Бохир ус	-	80,000	-	320,000	Улирал бүр	

6	Үйлдвэрийн	Төслийн үйл ажиллагаанаас гарч байгаа дахин ашиглах боломжтой хог хаягдлыг ангилан ялгаж, хоёрдогч түүхий эдийн цэгт тушаах	Дахин ашиглах боломжтой хог хаягдал	-	-	-	-	Сар бүр
7	Аюултай хог хаягдал	Тэсрэх бодисын уут, сав баглаа боодлыг зориулалтын стандартын шаардлага хангасан цэгт төвлөрүүлэн хадгалах	Тэсрэх бодисын сав баглаа боодол	-	-	-	-	Тогтмол
8		Тэсрэх бодисын сав баглаа боодлын хаягдлыг “Цэцүүх трейд” ХХК-тай гэрээ байгуулж, гэрээнд тусгагдсаны дагуу устгуулах.		-	“Цэцүүх трейд” ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу			Сар бүр
		Нийт					1,380,000	

6.6. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Хүснэгт 9. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2023 он				
			1-4-р сар	5-8-р сар	9-12-р сар		
1	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг жил бүр төлөвлөх, хянуулах, батлуулах	Тохиролцох	+			“Мастер майнинг сервис” ХХК	Байгаль орчныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллийг бууруулж ажиллах шаардлагатай.

2	Ажиллагсадыг жилд 1 удаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах	500,000		+		“Мастер майнинг сервис” ХХК	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж байх шаардлагатай.
3	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангах	1,000,000	+	+	+	“Мастер майнинг сервис” ХХК	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангаж ажиллах.
4	Үйлдвэрийн ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт семинарыг тогтмол зохион байгуулж, хамруулах	500,000	+	+	+	“Мастер майнинг сервис” ХХК	Үйлдвэрийн ажилчид аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөж ажиллах
5	Галын аюулаас хамгаалах багаж хэрэгсэлийг бэлэн байлгах, шаардлагатай тохиолдолд нэмэгдүүлэх	1,000,000	+			“Мастер майнинг сервис” ХХК	Галын аюул гарахаас сэргийлэх, анхааруулах самбар байрлуулах.
6	Галын аюулаас сэрэмжлүүлэх анхааруулга, санамж тэмдгийг хийн нүдэнд харагдахуйц газарт ил байрлуулах	300,000		+		“Мастер майнинг сервис” ХХК	
7	Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийлгэх	Мэргэжлийн байгууллагатай тохиролцох		+		“Мастер майнинг сервис” ХХК	Байгаль орчны аудитыг 2 жил тутамд хийлгэх
8	Газрын төлөв байдал чанарын улсын хянан баталгаа хийлгэх	Мэргэжлийн байгууллагатай тохиролцох		+		“Мастер майнинг сервис” ХХК	Газрын тухай хуулийн 58-р зүйл Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан

							баталгаа хийх журам
9	Орон нутагтай нягт хамтарч ажиллах, орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг шийдвэрлэх	Дотоод төлөвлөлтөөр	+	+	+	“Мастер майнинг сервис” ХХК	Орон нутагтай хамтран ажиллах
Нийт		3,300,000					

6.7. Олон нийтэд тайлагнах хуваарь, төлөвлөгөө

"МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС" ХХК нь жил бүр БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлан хүргүүлэх ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага, нутгийн иргэдэд тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг хагас жил тутамд хүргүүлнэ.

Хүснэгт 10. Олон нийтэд тайлагнах, танилцуулах төлөвлөгөө

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнах оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
1	Нийслэлийн байгаль орчны газарт	Тайлан хэлбэрээр, албан бичиг	БОМТ-ий хэрэгжилтийн талаар	11-р сард	-	“Мастер майнинг сервис” ХХК	Нийслэлийн байгаль орчны газарт
2	БОАЖЯ-ны Хүрээлэн буй орчин бодлого зохицуулалтын газар	Тайлан хэлбэрээр, албан бичиг	БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайлан болон тайланг хүлээн	11 сард	-	“Мастер майнинг сервис” ХХК	БОАЖЯ

			авсан актыг хүргүүлэх				
--	--	--	--------------------------	--	--	--	--

6.8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ) нь “МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК-ийн “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ийн төслийн үйл ажиллагаа нь байгаль орчин, хүний амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлж байгаа болон үзүүлж буй нөлөөлөл нь зөвшөөрөгдөх хязгаарт байгаа эсэхийг хянах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, хэмжих, шинжлэх арга, стандарт, хяналт, хэмжилт хийх байршил, давтамж зэргийг бүхэлд нь тусгасан нэг чухал баримт бичиг юм.

ОХШХ нь БОХТ-тэйгээ нягт уялдсан бөгөөд байгаль орчныг хамгаалахаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний үр дүнг илэрхийлж, уг авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ үр ашигтай байгаа эсэхэд үнэлэлт дүгнэлт өгөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдэд юуг анхаарах шаардлагатайг зааж өгнө.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг төсөл хэрэгжүүлэгч хариуцах болно.

Хүснэгт 11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг /2023 он/	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
Агаарын орчин								
1	Хорт хий, ББ-ууд: Тоос /PM10, PM _{2.5} / CO ₂ , SO ₂ , NO ₂	Үйлдвэр агуулахын орчмоос	Жилд 1 удаа	1 цэг	Агаарын шинжээч-300,000 Агаарын сорьц дээж-30,000	450,000	Агаарын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлэх	MNS 5885 : 2008, Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5013:2003 Бензин хөдөлгүүртэй автомашины, утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5014:2003 Дизель
2	Автомашины яндангаас үүдэлтэй ББууд: SO ₂ , NO ₂ , CO, Тоосонцор	Үйлдвэр агуулахын автомашины зогсоолын цэгээс	Жилд 1 удаа	1 цэг	Агаарын сорьц дээж-30,000	120,000		

								хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга
Хөрсөн бүрхэвч								
2	-Хөрсний агрохими. Нийт азот. Хөдөлгөөнт фосфор, солилцох кали, карбонат гэх мэт.	Үйлдвэр агуулахын орчмоос 2 цэг	Жилд 2 удаа	2 цэг	Хөрсний агрохимийн шинжилгээ 1дээж-25,000	100,000	Итгэмжлэгдсэн хөрсний лабораторид шинжлүүлэх.	-MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга, -MNS 4006:1987 Хөрс. Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох арга -MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага -MNS ISO 11047:2001 Хөрсний чанар. Хөрсний усан орчны хандмалд кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайрыг тодорхойлох.
	-Хөрсний хүнд металл. кадьюми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайр.	Үйлдвэр агуулахын орчмоос 1 цэг	Жилд 2 удаа	1 цэг	Хүнд металлын шинжилгээ 1дээж- 25,000	50,000		
Усан орчин								
1	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ, рН, TDS (нийт ууссан давс), нийт хатуулаг (CaCO ₃), ууссан хүчилтөрөгч, БХХ, ХХХ, Са, Mg, Na, К, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ ,	Унд ахуйд хэрэглэж буй уснаас	Жилд 2 удаа	1 дээж	Усны ерөнхий шинжилгээ 33,000	66,000	Усны итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжлүүлэх	-MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж, -MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага -MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт

Улаанбаатар хотын Багахангай дүүргийн нутагт орших “Үйлдвэрлэлийн зориулалттай энгийн найрлагатай тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулахын цогцолбор”-ын 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

2
0
2

	НН ₄ -ны агууламж, амт, үнэр, өнгө								-MNS 0900 : 2005 Ундны ус. Эрүүл Усны түвшин (газрын гадаргаас ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
Нийт							786,000		

2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ

“МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК-ийн 2023 оны БОМТ-ний тайланг БОАЖ-ын Сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот “БОМТ боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсрууллаа.

2023 онд БОМТ-нд нийт **16,266,000.00** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Хүснэгт 12. 2023 оны БОМТ-нд зарцуулах нийт зардал

№	Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ	Зардал, 2023 он /төгрөг/
1	Байгаль орчинд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	4,200,000
2	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	4,000,000
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	1,380,000
7	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	2,600,000
8	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	3,300,000
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
11	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	786,000
Нийт дүн		16,266,000

ДҮГНЭЛТ

Улаанбаатар хотын Багахангай дүүргийн нутагт орших “МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК-ийн “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тайланг боловсруулж дараах дүгнэлтэд хүрлээ.

“МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК-ийн 2023 оны БОМТ-ний тайланг БОАЖ-ын Сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот “БОМТ боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсрууллаа.

Уг төслийн явцад байгаль экологийн унаган төрхийг хамгаалахын тулд байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний дүн, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээний зөвлөмж зэргийг дагаж мөрдөж ажиллах шаардлагатай.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд 2023 онд нийт 16.3 сая.төг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

“МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК нь жил бүрийн 11 дүгээр сард тухайн жилийн БОМТ- ний хэрэгжилтийн тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, дараа оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хамт байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх шаардлагатай.

“МАСТЕР МАЙНИНГ СЕРВИС” ХХК нь жил бүр байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээний зөвлөмж зэргийг мөрдлөг болгон ажиллах хэрэгтэй.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, 1995 он
2. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, 2012 он
3. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний аргачилсан заавар УБ 2010.
4. “БОМТ боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам” БОАЖСайдын А/618 тоот тушаал, 2019 он.
5. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ, үнэлгээ аудитын журам, аргачлал 2014
6. Улаабаатар хотын Багахангай дүүргийн нутагт орших “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын төслийн Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, 2022 он
7. Улаабаатар хотын Багахангай дүүргийн нутагт орших “Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”-ын төслийн БОМТ, 2022 он
8. <http://www.legalinfo.mn/>
9. www.met.gov.mn
10. ArcGIS 10.5